

BARTOSZ WALICKI

TROSKA O UTRZYMANIE KOŚCIOŁÓW W DEKANACIE SOKOŁOWSKIM W OKRESIE MIĘDZYWOJENNYM

Lata I wojny światowej przyniosły liczne zniszczenia i uszkodzenia wielu budowli sakralnych oraz ich wyposażenia. Tak było też na terenie późniejszego dekanatu sokołowskiego, powołanego w 1921 r. Oficjalny wykaz strat kościołów nie ujawniał tu większych dewastacji. Wymieniano jedynie niewykończoną świątynię w Sokołowie. Rzeczywistość była jednak inna. Jeśli chodzi o Sokołów, to w budowanej świątyni urządzono szpital wojskowy. Takie użytkowanie spowodowało duże zniszczenia, m.in. potłuczenie tysięcy kamionkowych płyt, rozebranie rusztowań, rekwizycje cegieł na budowę dróg, zniszczenie okien i żaluzji. W listopadzie 1915 r. straty te oceniano na kilka tysięcy koron¹.

Bezpośrednio w wyniku działań militarnych ucierpiała świątynia w Medyni. Proboszcz ks. Jan Łokietek pisał: „w czasie bitwy w Medyni dnia 8 października

---

DR BARTOSZ WALICKI, doktor nauk humanistycznych w zakresie historii, kierownik Miejskiej i Gminnej Biblioteki Publicznej w Sokołowie Małopolskim, prezes Towarzystwa Miłośników Ziemi Sokołowskiej, autor licznych publikacji z zakresu historii i kultury regionalnej oraz dziejów diecezji przemyskiej i rzeszowskiej. Kontakt: podfajczy@op.pl

1. *Wykaz kościołów diecezji przemyskiej ob. łać. wskutek wojny całkowicie zniszczonych lub częściowo uszkodzonych*, „Kronika Diecezji Przemyskiej”, 17 (1917), z. 2, s. 47; Archiwum Archidiecezjalne w Przemyślu [dalej: AAPrz], teczka: „Dekanat Leżajski – 1”, sygn. XVI/1, Pismo ks. Franciszka Stankiewicza do Konsystorza Biskupiego w Przemyślu z 14 listopada 1915 r. W całym tekście w tytułach i cytatach zachowano pisownię oryginalną.

1914 od kul karabinowych na dachu kościoła jest 50 dziur, dwie rynny od odłamków szrapnela potrząskanych, 10 metr ogrodzenia kościoła zburzone². Nieznaczne szkody zaistniały w Trzebosi: „Effekt cały pocisków śmiercionośnych ograniczył się na tem, że wyleciały szyby w zakrystyi, a na ścianach kościoła zostały jakby blizny gęste ślady kul szrapnelowych”. Dewastacje wiązały się też z otoczeniem świątyni³. Większych zniszczeń nie odnotowano w Nienadówce. Warunki wojenne nie pozwoliły natomiast na podjęcie prac remontowych⁴.

W wielu przypadkach rekwizycji uległy dzwony. Tak było w Nienadówce, gdzie władze zagrabiły dwa dzwony, oraz w Kamieniu. Przytrafiło się to także parafii w Sokołowie. W marcu 1917 r. komisja austriacka skonfiskowała dzwon wielki i dwa mniejsze. Zabrała też masę z dzwonów stopionych w pożarze starożytnego kościoła. Po roku zarekwirowano dwa następne dzwony. Podobnie było w Trzebosi, gdzie skonfiskowano dzwony w 1917 r. Prócz tego władze dokonały grabieży piszczałek z organów muzycznych⁵.

Okres powojenny pozwolił na naprawę zniszczeń, uzupełnienie ubytków oraz dalsze prace przy kościołach. Dzięki temu domy Boże już na początku dwudziestolecia prezentowały się dość dobrze. Znamienne były słowa dziekana leżajskiego, piszącego m.in. o Sokołowie, Nienadówce i Trzebosi: „wszędzie jednakowo zastałem kościoły w całym dekanacie schludne, czyste, przybory do mszy ś. są, gdzieniegdzie w obfitości, wszędzie znać troskę proboszcza o kościół. Każdy proboszcz gorliwie spełnia obowiązki duszpasterskie”. Podobnie pisał po dwóch latach⁶.

Ukazać tu trzeba dalsze działania na rzecz konserwacji, doposażenia i ozdabiania świątyni podjęte po utworzeniu dekanatu sokołowskiego w 1921 r.

2. AAPrz, sygn. XVI/1, Pismo ks. Jana Łokietka do Konsystorza Biskupiego w Przemyślu z 16 listopada 1915 r.
3. AAPrz, sygn. XVI/1, Sprawozdanie o stanie kościoła i parafii w Trzebosi z 18 października 1915 r.; L. Walicki, B. Walicki, *Rys historyczny parafii i kościołów w Trzebosi*, „Rocznik Sokołowski” [dalej: RS], 2 (2000), s. 87.
4. AAPrz, sygn. XVI/1, Pismo ks. Stanisława Banasia do Konsystorza Biskupiego w Przemyślu z 15 października 1915 r. L. 16; AAPrz, sygn. XVI/1, Pismo ks. Stanisława Banasia do Konsystorza Biskupiego w Przemyślu z 15 października 1915 r. L. 17.
5. AAPrz, Archiwalia Różne,teczka: „Dzwony – I wojna światowa”, b. sygn., Rekwizycje dzwonów podczas I wojny światowej; Archiwum Parafialne w Sokołowie Małopolskim [dalej: APS], Pamiętnik parafii sokołowskiej, b.s.; Archiwum Parafialne w Trzebosi [dalej: APT], Kronika parafii w Trzebosi. Opis Kościoła i Plebanii ze wszystkimi należytościami w Trzebosi Roku 1795, b.s.; E. Winiarski, *Nienadówka – rys historyczny parafii*, RS, 3 (2001), s. 153; M. Story, *Duszpasterstwo przy parafii Kamień k./Rudnika nad Sanem w latach 1907-1939*, Kamień 2005, s. 89; L. Walicki, B. Walicki, *Rys historyczny parafii i kościołów w Trzebosi*, s. 94.
6. AAPrz, sygn. XVI/1, Pismo dziekana leżajskiego do Konsystorza Biskupiego w Przemyślu z 11 listopada 1918 r.; AAPrz, sygn. XVI/1, Sprawozdanie z wizyty dekanalnej z 30 listopada 1920 r.

Podkreślić należy zaangażowanie duchowieństwa na tym polu. Na początku 1923 r. dziekan relacjonował: „Przychodzi to z wielką trudnością, albowiem już zwykłe utrzymanie kościołów i innych budynków w dobrym stanie oraz opłacenie służby kościelnej i inne wydatki liturgiczne pochłaniają wielkie sumy, tak, że trzeba wiele starania, aby ponadto coś zebrać na inne cele”⁷.

Prace restauracyjne i budowlane przy kościele parafialnym w Sokołowie podjęto już 1918 r. Ustawiono wówczas kamienne schody z dziedzińca do kościoła. Fronton świątyni ozdobiono rzeźbami św. Jana Kantego i św. Jana Nepomucena. W kwietniu 1919 r. rozpoczęto restaurację wieży, a w sierpniu poprawiono mur wokół kościoła. Wtedy też „ułożono dwoje schodów bocznych do kościoła i sprawiono drzwi boczne jedne i drugie”⁸. W 1920 r. plac kościelny ogrodzono. W 1927 r. przeprowadzono jego drenaż. Po trzech latach trzeba było jeszcze uzupełnić ogrodzenie. Wmurowano wtedy nowe słupy cementowe⁹.

W latach 1916-1927 siedmiokrotnie dokonywano remontów dachu i wieży budowli. Znaczne prace miały miejsce w 1924 r., gdy w wieżę uderzył grom. Piorun wpadł do wnętrza kościoła i uszkodził jeden z ołtarzy. Kolejnych napraw dokonano w latach 1929 i 1930. W 1931 r. pokryto wieżę blachą. W 1933 r. wiele dachówek potłukł grad. Uszkodzeniu uległo też oszklenie¹⁰.

Okres międzywojenny przyniósł kompletowanie wyposażenia. Jako pierwszy ukończono ołtarz Matki Bożej Królowej Polski fundacji księży rodaków; wykonano go we Lwowie w 1918 r. W czerwcu tegoż roku rozpoczęto prace nad ołtarzem fundacji kupców. Roboty stolarskie tego ołtarza wykonał Sawicki Julian ze Lwowa, a rzeźbiarskie projektodawca Śliwiński i Antoni Rydz z Leżajska¹¹. W 1930 r. na ołtarzu św. Barbary umieszczono wizerunki aniołków.

7. AAPrz, teczka: „Dekanat Sokołowski – 1”, sygn. XXX/1, Pismo dziekana sokołowskiego do Ordynariatu Biskupiego w Przemyślu z 10 stycznia 1923 r. Por. AAPrz, sygn. XXX/1, Pismo dziekana sokołowskiego do Ordynariatu Biskupiego w Przemyślu z 20 stycznia 1924 r.; AAPrz, sygn. XXX/1, Pismo dziekana sokołowskiego do Ordynariatu Biskupiego w Przemyślu z 17 grudnia 1924 r.
8. APS, Pamiętnik parafii sokołowskiej, b.s.; Zbiory Piotra Sidora, Księga przychodów i rozchodów – Sokołów 1918-1927.
9. AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej odbytej w listopadzie 1921 r.; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dekanatu Sokołowskiego odbytej w grudniu 1922 r.; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z przeprowadzonej w r. 1928 wizytacji kościołów dekanatu Sokołowskiego; B. Walicki, *Parafia pw. św. Jana Chrzciciela w okresie międzywojennym*, Kolbuszowa 2010, s. 156-157.
10. AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dekanalnej dokonanej w grudniu 1924 r.; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej za rok 1931; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej w r. 1933 (8-29 XI); AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z przeprowadzonej w r. 1928 wizytacji kościołów dekanatu Sokołowskiego; AAPrz, sygn. 244/1, Sprawozdanie ze stanu religijnego parafii Sokołów z 25 sierpnia 1927 r.
11. APS, Pamiętnik parafii sokołowskiej, b.s.; B. Walicki, *Parafia pw. św. Jana Chrzciciela*, s. 162.

W późniejszym czasie ołtarz ten rozebrano. Prowizoryczny ołtarz główny wymieniono na nowy w 1919 r.; zbudował go architekt Ferdynand Majerski. Ołtarz razem z kościołem konsekrował 23 czerwca 1919 r. bp K. J. Fischer. W 1930 r. ołtarz ozdobiono dwiema figurami aniołów ufundowanymi przez ks. Wacława Przybylskiego¹².

Po zakończeniu I wojny światowej nabyto nowe dzwony. W 1930 r. zbudowano dla nich murowaną dzwonnice. Środki na budowę uzyskano ze składek parafian. Koszty budowy sięgnęły kwoty 3000 zł. Dzwonnica mieściła trzy różnej wielkości dzwony. Jeden dzwon został przeniesiony z wieży kościelnej, dwa pozostałe były nowe. Pierwszy z nich ufundował proboszcz w 1924 r. Drugi, największy ze wszystkich, ofiarowała 25 maja 1929 r. parafianka Anna Szwaja z Turzy. Jego cena wynosiła 397 \$ 40 ct¹³.

Ubogacalo się też urządzenie świątyni. W 1921 r. ks. Leon Szado sprawił cztery szeregi ławek i kilka ławek pojedynczych, lampy, pajak mosiężny, puszkę i trzy srebrne pozłacane kielichy, szafy do zakrystii oraz kapy, ornaty i większą ilość bielizny kościelnej. W tymże roku wstawiono dwa kolejne konfesjonały. W roku następnym odrestaurowano blaszane lichtarze. Po roku wyposażenie powiększono o dwa obrusy na ołtarz, biały ornat i welon na puszkę. Zakupiono baldachim i czarną kapę. Przybył Boży Grób namalowany przez Michała Leszczyńskiego z Gródka Jagiellońskiego. W 1924 r. pozłożono trzy kielichy i puszkę, a w następnym roku nabyto figury Serca Jezusa i Matki Bożej do ołtarzy bocznych¹⁴.

W kolejnych latach zakupiono żłóbek i dwie figury na ołtarz, trzy nowe obrusy, bursę do chorych, szafę, ławkę i naczynie na oleje święte do chrztu, chorągwie i pasek do dzwonka zakrystyjnego, dębową ławkę, konopeum do tabernakulum, welon na cyborium, naczynie na oleje święte do chrztu i latarnię

12. AAPrz, sygn. 244/1, Wykaz przybytków i zmian, jakie zaszły w inwentarzu tak kościelnym jak i probostwa w czasie od 29 III 1929 do 24 X 1934 roku; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z przeprowadzonej w r. 1928 wizytacji kościołów dekanatu Sokołowskiego; APS, S. Kłosowski, Program prac konserwatorskich dotyczący konserwacji ołtarza głównego w kościele parafialnym w Sokołowie Małopolskim, Kraków 2001, mps; B. Walicki, *Benedykcja i konsekracja nowego kościoła farnego w Sokołowie Małopolskim*, RS, 4 (2002), s. 133-150; tegoż, *Poświęcenia kościoła parafialnego w Sokołowie Małopolskim*, „Almanach Ziemi Sokołowskiej”, 3 (2016), s. 21-23.
13. AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dekanalnej dokonanej w grudniu 1924 r.; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z przeprowadzonej w r. 1928 wizytacji kościołów dekanatu Sokołowskiego; AAPrz, sygn. 244/1, Wykaz przybytków i zmian, jakie zaszły w inwentarzu tak kościelnym, jak i probostwa w okresie od 29 III 1929 do 24 X 1934 roku; AAPrz, sygn. 244/1, Zmiany. Przybytki i ubytki od dnia 12 grudnia 1928 r.
14. AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej odbytej w grudniu 1923 r.; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dekanalnej dokonanej w grudniu 1924 r.; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej dokonanej w grudniu 1925 r.

do chorych, sześć par pelerynek dla ministrantów oraz rozsuwaną drabinę. Do 1934 r. liczba kielichów zwiększyła się do ośmiu. Inwentarz powiększył się o mszał, rytuał, połączoną patenę do Komunii Świętej, sześć komży i siedem kołnierzyków, czarny ornat i lampę naftowo-gazową. Starą, „józefińską” monstrancję zamieniono przy dopłacie 270 zł na wykonaną z brązu i pozłocaną¹⁵.

Ważnym epizodem było zainstalowanie zegara na wieży kościelnej. Ufundował go lekarz medycyny Marian Bukowski. Z czasem mechanizm psuł się wielokrotnie. Wpływ na to miały m.in. warunki atmosferyczne. Zegar ów poddano renowacji i naprawie w 1927 r. Do 1928 r. na wyposażeniu kościoła pozostawała stara drewniana chrzcielnica, wykonana jeszcze przed 1787 r. W 1927 r. zakupiono w Poznaniu chrzcielnicę wykonaną z masy mozaikowej¹⁶.

Oprócz zakupu nowych paramentów restaurowano stare przybory liturgiczne. Złożono kielichy i puszki oraz poprawiano zniszczone ornaty i kapy. O wyposażenie świątyni dbali również parafianie, przykładowo dziewczęta wykonały nakrycie na ambonę i dwa wyszywane obrusiki z jedwabiu przed tabernakulum. Ofiary wiernych były bardzo liczne. Dla przykładu w 1929 r. nieznaną z imienia Pudełkowa sprawiła do kościoła krzyż. W następnym roku Anna Szwaja z Turzy podarowała nowy świecznik (tzw. pająk), który kosztował 1900 zł¹⁷.

Z pomocą przyszli też wychodźcy, zwłaszcza emigranci z USA. Specjalną odezwę wystosował do nich ks. Leon Szado¹⁸. Na potrzeby parafii nie były

-
15. AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji parafii dekanatu Sokołowskiego w r. 1926; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z przeprowadzonej w r. 1928 wizytacji kościołów dekanatu Sokołowskiego; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej za rok 1931; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej w r. 1933 (8-29 XI); AAPrz, sygn. 244/1, Sprawozdanie ze stanu religijnego parafii Sokołów z 25 sierpnia 1927 r.; AAPrz, sygn. 244/1, Wykaz przybytków i zmian, jakie zaszły w inwentarzu tak kościelnym, jak i probostwa w okresie od 29 III 1929 do 24 X 1934 roku; AAPrz, sygn. 244/1, Zmiany. Przybytki i ubytki od dnia 12 grudnia 1928 r.
  16. AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej odbytej w listopadzie 1921 r.; AAPrz, sygn. 244/1, Sprawozdanie ze stanu religijnego parafii Sokołów z 25 sierpnia 1927 r.; B. Walicki, *Zegar wieżowy sokołowskiej fary*, „Kurier Sokołowski” [dalej: KS], 12 (2004), nr 1, s. 16; APS, S. Kłosowski, Dokumentacja konserwatorska dotycząca rokokowej chrzcielnicy znajdującej się w kościele parafialnym w Sokołowie Małopolskim, Kraków 1997, mps.
  17. AAPrz, sygn. 244/1, Memoriale continens interrogationes, ad quas tempore Visitationis canonicae Ecclesiarum Rectores responsa sua in scripto exarata Visitatori admanuere tenentur 1919; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej odbytej w grudniu 1927 r. w dekanacie Sokołowskim; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z przeprowadzonej w r. 1928 wizytacji kościołów dekanatu Sokołowskiego; AAPrz, sygn. 244/1, Sprawozdanie ze stanu religijnego parafii Sokołów z 25 sierpnia 1927 r.; AAPrz, sygn. 244/1, Wykaz przybytków i zmian, jakie zaszły w inwentarzu tak kościelnym, jak i probostwa w okresie od 29 III 1929 do 24 X 1934 roku.
  18. Zbiory autora, Odezwa proboszcza sokołowskiego do rodaków i parafian sokołowskich w Ameryce.

obojętne lokalne instytucje, jak Kasa Stefczyka. W 1938 r. jej zarząd przeznaczył 100 zł na nowe ławki. W roku następnym wpłacono 50 zł na Fundusz Malowania Kościoła; taką samą kwotę przeznaczono na wahadłowe drzwi do przedsionka. Inwentarz kościelny wzbogacały także kosztowności składane jako ofiary i wota dziękczynne. W 1934 r. zaliczały się do nich: krzyżyk na łańcuszku, obrączka na srebrnym łańcuszku, nitka sztucznych pereł, dwie dłuższe i trzy krótsze nitki koralu, pięć serc i pieniądz¹⁹.

Ważnym elementem wyposażenia były organy muzyczne. Początkowo korzystano z fisharmonii. Jednak „nie zupełnie nadawała się ona do tak dużego kościoła, gdyż głos był nieco za słaby”. Gdy oo. kapucyni w Krośnie wymieniali organy w swoim kościele, sokołowianie nabyli je i 3 sierpnia 1917 r. ustawili w świątyni parafialnej. Parafianie pragnęli jednak zakupu nowych organów, zwłaszcza że stare wymagały remontu. Przykładowo w 1922 r. na ich nastrojenie i restaurowanie przeznaczono ok. 100.000 zł. W 1925 r. stare organy sprzedano do Woli Raniżowskiej, a do świątyni wprowadzono nowe, zakupione w zakładzie Riegerów. Z upływem czasu organy te również wymagały remontu. Negatywnie na ich funkcjonowanie wpływała wilgoć, która poważnie uszkodziła je w 1933 r.²⁰

O wiele mniejszą rolę, w porównaniu z sokołowską świątynią parafialną, pełnił mieszczkański kościół pw. Ducha Świętego. Jego obecność odnotowywały jednak źródła kościelne. Przykładowo jesienią 1921 r. dziekan pisał: „W Sokołowie jest jeszcze drugi kościółek, w miejsce dawnego kościółka manzyonariuszy, w którym kilka razy do roku odprawia się Msza św. (...) Opiekuje się kościółkiem komitet mieszczan”²¹. Na początku dwudziestolecia międzywojennego wspomniany Komitet Mieszczkański znajdował się w stagnacji. 30 lipca 1922 r.

19. Archiwum Banku Spółdzielczego w Sokołowie Małopolskim, Księga protokołów z walnych zebrań Spółki Oszczędności i Pożyczek w Sokołowie k/Rzeszowa 1905-1943, s. 106, 109; B. Walicki, *Dzieje Banku Spółdzielczego w Sokołowie Małopolskim 1905-2005*, Sokołów Małopolski 2005, s. 106-107; AAPrz, sygn. 244/1, Wykaz przybytków i zmian, jakie zaszły w inwentarzu tak kościelnym, jak i probostwa w okresie od 29 III 1929 do 24 X 1934 roku.

20. APS, Pamiętnik parafii sokołowskiej, b.s.; AAPrz, sygn. 244/1, Memoriale continens interrogationes, ad quas tempore Visitationis canonicae Ecclesiarum Rectores responsa sua in scripto exarata Visitatori admanuere tenentur 1919AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej dokonanej w grudniu 1925 r.; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji parafii dekanatu Sokołowskiego w r. 1926; AAPrz, sygn. 244/1, Sprawozdanie ze stanu religijnego parafii Sokołów z 25 sierpnia 1927 r.; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z przeprowadzonej w r. 1928 wizytacji kościołów dekanatu Sokołowskiego; AAPrz, sygn. XXXI, Sprawozdanie o stanie parafii Sokołów za czas od 4/X 1934 – 1/XI 1934; B. Walicki, *Organy muzyczne w sokołowskich kościołach*, KS, 13 (2005), nr 5, s. 30-31.

21. AAPrz, sygn. XXXI, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej odbytej w listopadzie 1921 r.

gremium to został na nowo ukonstytuowane. W jego skład weszło 24 obywateli Sokołowa. Wielu z nich złożyło dobrowolną ofiarę na utrzymanie świątyni²².

Na działalność Komitetu Mieszczańskiego w okresie II Rzeczypospolitej duży wpływ wywarł również ks. prof. Szczepan Szydelski, który odwiedzał rodzinne miasteczko. Kulminacyjnym epizodem była jego inicjatywa w sprawie materialnego zabezpieczenia kościółka. Przedstawił on koncepcję powołania ochronki dla dzieci, która działałaby przy świątyni mieszczańskiej²³. Poważniejsze działania na rzecz restauracji kościółka podjął nowy proboszcz, ks. Ludwik Bukała. Dzięki jego staraniom w latach 1935-1936 świątynia została odremontowana. Osuszono jej ściany i na nowo je otynkowano. Oprócz tego przeprowadzono malowanie ścian wewnątrz świątyni i zmieniono blachę na wieżach²⁴.

Ściany świątyni filialnej ozdabiały zabytkowe obrazy ofiarowane przez hrabiego J. W. Zamojskiego. Jak odnotowano na początku lat 30. XX stulecia: „Na skutek braku należytej opieki i konserwacji znalazły się [one] w stanie daleko posuniętego zniszczenia”. Urząd Wojewódzki we Lwowie wezwał proboszcza sokołowskiego, aby podjął restaurację tych obrazów albo oddał je do zbiorów Muzeum Diecezjalnego w Przemyślu. Monit ten ks. Leon Szado zbagatelizował, określając obrazy jako mało wartościowe, bez większych walorów artystycznych. Do II wojny światowej nie podjęto żadnych prac restauracyjnych przy malowidłach. Naoczny świadek pisał później: „Widziałem je w r. 1938 – jeden w całości zapleśniały, inny nie trzyma się krosien, a wszystkie mniej lub więcej uszkodzone wskutek silnej wilgoci. Zwraçałem na to uwagę ks. proboszczowi, a czynił to również dawniej i ks. Infułat Momidłowski, lecz ks. proboszcz nie był w stanie temu zaradzić”²⁵.

W trudnych warunkach powojennych uzupełniano wyposażenie kościoła w Górnem. W 1921 r. pisano: „Kościół nowy – dopiero wykończony przed wybuchem wojny. Ma murowaną menzę dla wielkiego ołtarza, chór, nowe organy, stylowo urządzoną zakrystję zaopatrzoną w bieliznę kościelną i szaty

22. APS, Księga przychodów i wydatków oraz rozmaitych zapisek od roku 1869 kościoła Św. Ducha w Sokołowie koło Rzeszowa, s. 155-157, 159a.

23. Zbiory autora, List Wydziału komitetu mieszczańskiego kościoła Św. Ducha w Sokołowie do Kurii Biskupiej w Przemyślu z 25 lipca 1943 r.

24. B. Walicki, Ks. *Szczepan Szydelski – odnowiciel kościoła pw. Ducha świętego w Sokołowie Małopolskim*, w: Ks. *Szczepan Szydelski (1872-1967). Duszpasterz, uczonec, działacz społeczny*, red. B. Walicki, S. Zych, Sokołów Małopolski 2015, s. 179-182.

25. AAPrz, sygn. 244/1, List Urzędu Wojewódzkiego we Lwowie do Urzędu Parafialnego w Sokołowie z 28 lutego 1934 r.; AAPrz, sygn. 244/1, List ks. Leona Szado do Kurii Biskupiej w Przemyślu z 8 marca 1934 r.; AAPrz, teczka: „Sokołów – Zwitki”, b. sygn., Protokół z oględzin obrazów w kościółku Św. Ducha w Sokołowie spisany 26 stycznia 1950 r.; AAPrz, teczka: „Sokołów – Zwitki”, b. sygn., List ks. Władysława Luteckiego do Kurii Biskupiej w Przemyślu z 2 stycznia 1950 r.

liturgiczne w dostatecznej ilości, a w wieży dzwony (...). Ambona, ławki, konfesjonały prowizoryczne. Zamówiono ołtarz wielki w pracowni p. Majerskiego w Przemyślu”. Kościół konsekrował bp K. J. Fischer podczas wizytacji w dniach 3-5 czerwca 1929 r.²⁶

Na przestrzeni lat podejmowano doraźne prace przy budowli. Przykładowo w 1927 r. naprawiono dach uszkodzony przez uderzenia pioruna, który rozbił dachówki na dużej powierzchni²⁷. Po czterech latach dziekan notował: „Dach na kościele wymaga pewnych poprawek i to zaraz, ponieważ woda deszczowa uszkadza mury”. Problem dostrzegały też władze diecezjalne. Niestety, inwestycję odłożono z uwagi na brak środków; w 1933 r. udało się zgromadzić jedynie 195 zł. Mimo tych trudności w następnym roku naprawiono cztery narożniki budowli poprzez wstawienie nowych cegieł oraz pokryto je blachą²⁸.

Dzięki ofiarności wiernych kościół zyskiwał nowe wyposażenie. Już w 1918 r. świątynia wzbogaciła się o baldachim, ornat, dwie kapy, kadzielnicę i kilka kielichów. Palącą potrzebą było sprowadzenie ołtarza głównego i bocznych, chrzcielnicy, ambony, konfesjonałów i ławek. O brakach tych nadmieniał protokół z 1920 r. Uzupełnianie inwentarza szło jednak powoli. Jak pisał w kwietniu 1926 r. ks. Kazimierz Smólski: „Od początku wojny dotychczas nie było w kościele naprawy naczyń i szat liturgicznych, gdyż składki niedzielne zaledwie wystarczają na konieczne liturgiczne potrzeby kościoła”²⁹.

W 1922 r. odłożono wykonanie nowego ołtarza. Pierwotnie zamówiono go w pracowni Majerskiego w Przemyślu. Ostatecznie w 1924 r. zmieniono wykonawcę na Franciszka Dąbrowskiego z Żołyńi. Ołtarz zainstalowano w listopadzie 1926 r. Wtedy też przybyła chrzcielnica w stylu neogotyckim. Po dwóch latach wprowadzono neogotycką ambonę przygotowaną przez Jana Kota z Trzebowniska. Również w 1928 r. zakupiono dywan przed wielki ołtarz. Jedna z emigrantek ofiarowała na rzecz kościoła kwotę 100 \$, za co kupiono srebrny kielich i puszkę oraz położycono stare kielichy. W latach 1928-1930 Jan Kot wykonał 24 ławy do świątyni górnińskiej oraz dwa konfesjonały. Prócz

26. AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej odbytej w listopadzie 1921 r.; B. Walicki, *Zabytki Gminy Sokołów Małopolski*, Sokołów Małopolski 2014, s. 10.

27. AAPrz, teczka: „Parafia Górno – 1”, sygn. 69/1, Sprawozdanie ze stanu religijnego parafii Górno za rok 1926; K. Ożóg, *Dzieje parafii Górno 1599-1999*, Górno-Rzeszów 1999, s. 131.

28. AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej za rok 1931; AAPrz, sygn. XXXI/1, Pismo biskupa przemyskiego do dziekana sokołowskiego z 20 stycznia 1932 r.; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej w r. 1933 (8-29 XI); AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie o stanie religijnym parafii Górno za rok 1934.

29. AAPrz, sygn. 69/1, Protokół spisany dnia 15 grudnia 1920 w urzędzie parafialnym w Górnicy; AAPrz, sygn. 69/1, Pismo ks. Kazimierza Smólskiego do Ordynariatu Biskupiego w Przemyślu z 9 kwietnia 1926 r.; K. Ożóg, *Dzieje parafii Górno 1599-1999*, s. 125.

tego w 1930 r. nabyto biały ornat, a w 1932 r. nową chorągiew z wyobrażeniem św. Antoniego i św. Teresy. Jesienią 1939 r. Jan Kot wykonał neogotycki ołtarz boczny Serca Pana Jezusa³⁰.

Po odzyskaniu niepodległości kontynuowano doposażenie kościoła w Nienadówce. Nie brakło też starań o samą świątynię. Przy okazji wizytacji w 1919 r. zaznaczono, że rok wcześniej budowlę odrestaurowano. Wymieniono zgniłą cegłę w zewnętrznych murach i uzupełniono szczytowe mury koło dachu. Świątynia posiadała cztery ołtarze; wielki konsekrował w 1902 r. bp K. J. Fischer. Tabernakulum zostało wykonane z drewna. Drewniana była także chrzcielnica. Plac kościelny był obsadzony grabowym żywopłotem³¹.

W 1920 r. rozpoczęto poprawę dachu budowli. Częściowo zabezpieczono go wtedy blachą ocynkowaną. Ściany wewnętrzne świątyni pokrył malowidłami w 1922 r. Michał Leszczyński z Gródka Jagiellońskiego. Stosowny kontrakt komitet parafialny zawarł z artystą 2 sierpnia 1921 r. Koszt tej inwestycji wyniósł 300.0000 Mp. Przy tej okazji malarz oczyścił ołtarze i chór oraz uzupełnił złoceń. Przemalowano stare konfesjonały z miękkiego drzewa oraz stare ławki. Przy filarach zamontowano dębowe półeczki pod feretry³².

W połowie omawianego okresu ks. Ludwik Bukała notował: „Kościół wybudowano w r. 1896/97. Dach pokryto lichą dachówką, dlatego musiano podlepić cementem. Z latami podlepienie niszczało i woda deszczowa przecieka między dachówkami. Okazuje się potrzeba pokrycia dachu, zwłaszcza z północnej strony lepszą dachówką. Odpadło też tynkowanie na szkarpach [na] zewnątrz kościoła. Funduszu na to jednak nie ma”³³. Pomimo tych trudności w 1928 r. odrestaurowano szkarpy murów, co kosztowało 290 zł, a w 1932 r. za 18 zł naprawiono

30. AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dekanatu Sokołowskiego odbytej w grudniu 1922 r.; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej odbytej w grudniu 1923 r.; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dekanalnej dokonanej w grudniu 1924 r.; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej dokonanej w grudniu 1925 r.; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji parafii dekanatu Sokołowskiego w r. 1926; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z przeprowadzonej w r. 1928 wizytacji kościołów dekanatu Sokołowskiego; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej w r. 1930; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej z r. 1932; AAPrz, sygn. 69/1, Sprawozdanie ze stanu religijnego parafii Górno za rok 1926; K. Ożóg, *Dzieje parafii Górno 1599-1999*, s. 126, 128-130; B. Walicki, *Zabytki Gminy Sokołów Małopolski*, s. 10.

31. AAPrz, teczka: „Parafia Nienadówka – I”, sygn. 178/1, Memoriale continens interrogationes, ad quas tempore Visitationis canonicae Ecclesiarum Rectores responsa sua in scripto exarata Visitatori admanuere tenentur 1919.

32. AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej odbytej w listopadzie 1921 r.; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dekanatu Sokołowskiego odbytej w grudniu 1922 r.; B. Walicki, *450 lat Parafii Nienadówka*, Rzeszów 2014, s. 35, 37.

33. AAPrz, sygn. 178/1, Sprawozdanie ze stanu religijnego parafii Nienadówka za rok 1926.

sygnaturę. Rok później za 150 zł pokryto blachą dach na kaplicy. Nowy proboszcz ks. Michał Bednarski zatroszczył się o wybudowanie murowanej dzwonnicy³⁴.

Na przestrzeni lat powoli poszerzało się wyposażenie świątyni. W 1922 r. Władysław Stupiński z Przemyśla wykonał stacje Drogi Krzyżowej. Rok później sprawiono Boży Grób, który wymalował Michał Leszczyński. W 1926 r. Maria Gielarowska ofiarowała srebrny, pozłacany kielich. Wyposażenie świątyni było w ocenie duszpasterzy zadowalające. Jedynym mankamentem był brak ambony; kapłani korzystali z prowizorycznej kazalnicy³⁵.

30 grudnia 1926 r. proboszcz ks. Ludwik Bukała zamówił dwa dzwony w odlewni Felczyńskich w Przemyślu. Większy miał wagę 410 kg. Drugi dzwon ważył 114 kg. Oba zostały poświęcone przez proboszcza podczas Wielkanocy w 1927 r. Dość niekorzystny obraz dzwonów ukazał jednak zaledwie po sześciu latach nowy proboszcz ks. Michał Bednarski: „Na wieży było trzy dzwony, jeden tylko dobry, dwa zaś, to jest średni i mały rozbite i wyszczerbione. Szkoda wielka, zwłaszcza, że niedawno zakupili je parafianie”³⁶.

W 1928 r. pątnicy zmierzający na odpust do Leżajska zakupili dwie choągwie. Dwa lata później nowymi nabytkami były: cztery mosiężne lichtarze ołtarzowe za 200 zł i latarnia do chorych za 70 zł. 300 zł wydano na poprawę i posrebrzenie lichtarzy. Jako dary trafiły z kolei do kościoła nakrycie na ambonę oraz dwie stuy: biała i fioletowa. W 1931 r. zakupiony został metalowy tron eucharystyczny za 340 zł z fundacji Katarzyny Ożóg³⁷.

Nową ambonę nabył ks. Ludwik Bukała w 1932 r. u Pawła Karczmarczyka z Przemyśla. Wcześniej proboszcz postarał się o zatwierdzenie projektu przez kurialną Komisję Artystyczną. Ambona kosztowała 2800 zł; współfundatorem był Wojciech Ożóg, który przeznaczył na ten cel 900 zł. Do tego doszły ofiary parafian w wysokości 304 zł. Ambona została ustawiona dopiero po kilku latach.

34. AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z przeprowadzonej w r. 1928 wizytacji kościołów dekanatu Sokołowskiego; AAPrz, sygn. XXXI/1, Bieżące rachunki kościoła parafialnego w Nienadówce za rok 1932; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej w r. 1933 (8-29 XI); AAPrz, teczka: „Nienadówka – Zwitki”, b. sygn., Protokół spisany 31 sierpnia 1952 r.

35. AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej odbytej w grudniu 1923 r.; AAPrz, sygn. 178/1, Sprawozdanie ze stanu religijnego parafii Nienadówka za rok 1926.; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej odbytej w grudniu 1927 r. w dekanacie Sokołowskim.

36. AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej odbytej w grudniu 1927 r. w dekanacie Sokołowskim; Archiwum Parafialne w Nienadówce [dalej: APN], Kronika rzymsko-katolickiej parafii w Nienadówce od 1935 roku, s. 2; B. Walicki, *450 lat Parafii Nienadówka*, s. 37; E. Winiarski, *Nienadówka – rys historyczny parafii*, RS, 3 (3001), s. 153.

37. AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z przeprowadzonej w r. 1928 wizytacji kościołów dekanatu Sokołowskiego; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej w r. 1930; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej za rok 1931.

Poświęcił ją proboszcz ks. Michał Bednarski 8 grudnia 1937 r.³⁸ Wspomniane zakupy uzupełniły inwentarz kościoła. Nie dziwiła zatem opinia proboszcza z 1934 r.: „Kościół w dobrym stanie. Zaopatrzony we wszystkie potrzebne przybory”. Podobnie bogate wyposażenie świątyni ukazała relacja z 1935 r.³⁹

Podczas pierwszej wizytacji dekanalnej w listopadzie 1921 r. ks. Ludwik Bukała notował o kościele w Medyni Głogowskiej krótko: „Kościół z drzewa wymaga restauracji, ponieważ w ścianach pokazuje się grzyb. Planowana jest w najbliższej przyszłości”. W połowie okresu międzywojennego budowlę opisywano następująco: „Kościół drewniany w stanie dobrym, pokryty blachą cynkowaną, po wojnie poprawioną w większej połowie. Ściany od północy zniszczone grzybem, wskutek wadliwego dachu (...)”⁴⁰.

Liczne prace związane podjęto w 1921 r. Odgrzybiono mury budowli i zaprowadzono wentylację. Odnowiono malaturę dwóch bocznych ołtarzy. Jeden z nich, poświęcony św. Antoniemu, przerobiono na ołtarz Najświętszego Serca Pana Jezusa. W ścianie wykuto niszę, do której wstawiono figurę Serca Jezusa z zakupionego feretronu. Ponadto nad amboną zawieszono baldachim wykonany przez rzeźbiarza Giembarzewskiego z Łańcuta. Zastosowano również balaski. Odrzwia zakrystii zostały obramowane futrynami imitującymi marmurowe kolumny. Odrestaurowano jednocześnie ogrodzenie świątyni⁴¹.

Oprócz tego „Przerobiono i odnowiono trzy ornaty białe, nadto sprawiono dwa nowe, jeden zielony, ofiara Marji z Horzępów Piekłowej, drugi fioletowy, ofiara ks. proboszcza. Obmurowano cmentarz kościelny od strony frontowej, a na tej podmurówce między słupkami murowanymi umieszczono sztachety. Jeden z parafian, Sebastian Horzępa sprawił dwa dzwony, jeden wagi 230 kg, drugi 80 kg, bez okuć, oba dostrojone do dwóch mniejszych pozostałych z przed wojny. Pod menzą ołtarza Matki Boskiej urządzono Grób P. Jezusa na Wielki Tydzień

38. AAPrz, sygn. 178/1, Pismo ks. Ludwika Bukały do z 12 grudnia 1931 r.; AAPrz, sygn. 178/1, Pismo Kurii Biskupiej w Przemyślu do ks. Ludwika Bukały z 8 stycznia 1932 r.; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej z r. 1932; AAPrz, teczka: „Nienadówka – Zwitki”, b. sygn., Protokół spisany dnia 26 lutego 1935 r. w Nienadówce; APN, Kronika rzymsko-katolickiej parafii w Nienadówce od 1935 roku, s. 13-15; B. Walicki, *450 lat Parafii Nienadówka*, s. 37; tegoż, *Zabytki Gminy Sokołów Małopolski*, s. 14.

39. AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie o stanie religijnym parafii Nienadówka za czas od 4 X 1933 – 15 X 1934; AAPrz, teczka: „Nienadówka – Zwitki”, b. sygn., Inwentarz Kościoła i probostwa w Nienadówce spisany celem oddania przez ustępującego proboszcza ks. Ludwika Bukałę.

40. AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej odbytej w listopadzie 1921 r.; AAPrz, teczka: „Parafia Medynia Głogowska – 1”, sygn. 162/1, Sprawozdanie ze stanu religijnego parafii Medyni Głogowskiej za rok 1926.

41. AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dekanatu Sokołowskiego odbytej w grudniu 1922 r.

z granitowych kamieni, jak gdyby wykuty w skale, zasłonięty w zwykłym czasie antypedjum ołtarza⁴². W 1927 r. zainstalowano dwoje nowych drzwi w prezbiterium: do zakrystii i do bocznego wyjścia, a także w bocznej ścianie kościoła⁴².

W drugiej połowie dwudziestolecia międzywojennego podjęto starania o odmalowanie kościoła⁴³. Projekt malatury ścian opracował ks. Władysław Lutecki w marcu 1932 r. Plany te pozytywnie zaopiniowała kurialna Komisja Artystyczna i odesłała je do realizacji. Malowanie udało się dokonać już w 1932 r. Pracę tę oceniał pozytywnie dziekan sokołowski. Ważnym zakupem w latach 1923-1924 były dwa dzwony. Za 300 \$ nabył je w zakładzie Felczyńskich Sebastian Chorzępa z żoną Marią. Dzwony zostały poświęcone 24 stycznia 1924 r. W tym samym roku kosztem 300.000.000 Mp odnowiono boczny ołtarz Matki Bożej⁴⁴.

Proboszcz troszczył się też o utrzymanie i wzbogacanie inwentarza kościelnego. Przykładowo w 1928 r. odrestaurowano i powiększono organy kościelne przez dodanie trzech głosów. Pracę tę wykonał organmistrz lwowski Bronisław Markiewicz. Kosztem 1850 zł wyzłocono ołtarz wielki, czym zajął się rzeźbiarz i złotnik Teofil Kowalczyk z Krakowa. Złoceniu poddano także kielich i puszkę, co kosztowało 158 zł. Środki na te wszystkie działania czerpano z daru w wysokości 500 \$ złożonego przez Towarzystwo Dobroczynności skupiające emigrantów przebywających na wychodźstwie w Ameryce⁴⁵.

W ocenie proboszcza z 1929 r. kościół i zakrystia były zaopatrzone we wszystkie potrzebne utensylia. Mimo to w latach 1929-1931 na nowe sprzęty i szaty liturgiczne oraz poprawę starych wydatkowano 800 zł. Doliczyć do tego należy trzy pająki metalowe, feretron dla dzieci szkolnych i drugi, większy oraz dwie chorągwie szkolne, które trafiły do kościoła w r. 1930. Oprócz tego kupiono materiał na wykonanie dwóch plecionych kandelabrow. Rok później zainstalowano w prezbiterium dwie ławki z miękkiego drewna. W r. 1932 zakupione zostały: alba i osiem świec ozdobnych z nadstawkami. Kwotę 23 zł przeznaczono z kolei na oprawę wielkiego mszału. Po roku sprawienie nowych

42. AAPrz, sygn. 162/1, Sprawozdanie ze stanu religijnego parafii Medynia Głogowskiej za rok 1926; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej odbytej w grudniu 1927 r. w dekanacie Sokołowskim.

43. AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej za rok 1931.

44. AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej odbytej w grudniu 1923 r.; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dekanalnej dokonanej w grudniu 1924 r.; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej z r. 1932; AAPrz, teczka: „Parafia Medynia Głogowska – 2”, sygn. 162/2, Pismo ks. Władysława Luteckiego do Konsystorza Biskupiego w Przemyślu z 29 marca 1932 r.; AAPrz, sygn. 162/2, Pismo Kurii Biskupiej w Przemyślu do proboszcza medyńskiego z 9 kwietnia 1932 r.

45. AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z przeprowadzonej w r. 1928 wizytacji kościołów dekanatu Sokołowskiego.

szat i reperacja starych kosztowały ogółem 420 zł, a po dwóch latach 22 zł. W 1935 r. zakupione zostały dwie stuły. W kolejnym roku nowe szaty i poprawa starych kosztowały 65 zł⁴⁶. Te nabytki uzasadniały opinię proboszcza: „wszystkie sprzęty i paramenta liturgiczne (...) są w bardzo dobrym stanie”⁴⁷.

Stan kościoła w Stobiernej ukazano m.in. w 1920 r. przy okazji wizytacji kanonicznej. Zaznaczono wówczas, że stan budowli oceniano jako dobry⁴⁸. Poważniejsze prace związane z restauracją świątyni podjął ks. Jan Konopka. W 1918 r. doprowadził on do naprawy dachu i uszkodzonych murów. Zabiegi objęły też sygnaturkę, której groziło zawalenie; wymieniono przegniłe słupy i pokryto ją białą blachą. W latach 1918-1919 wewnątrz świątyni odmalowano według planów Juliusza Krupskiego ze Lwowa; zajął się tym Michał Leszczyński. Przy okazji zainstalowano w oknach oszklenie artystyczne. Dalsze prace objęły odczyszczenie ołtarzy. Dwa boczne wyposażono w tabernakula i podstawki pod lichtarze. Wyzłocono też rzeźby na antepediach. Poprzez zaszalowanie deskami części nawy pod chórem wyłączono przedsionek. Zamontowano schody na chór, a sam chór przemalowano. Proboszcz zadbał o odrestaurowanie organów muzycznych. Przerobiono i obniżono balaski. W 1921 r. wzmocniono dzwonnice przez wybudowanie czterech szkarp z dwóch stron. Inwestycja ta kosztowała 193.000 Mp. Prowadzono zarazem zbiórki na zakup dzwonów. W kolejnym roku za kwotę 130.000 Mp odczyszczona została malatura kościoła⁴⁹.

Świadectwo z połowy okresu międzywojennego dało jednak niezbyt chlubną ocenę stanu świątyni. Spore zniszczenia nastąpiły w maju 1928 r. Podczas gwałtownej burzy z dachu kościoła zostało zerwanych około 400

46. AAPrz, sygn. XXX/1, Kwestionariusz dotyczący się stanu parafii w miejscowości Medyni Głogowskiej z 21 maja 1929 r.; AAPrz, sygn. XXXI/1, Zestawienie rachunkowe z kasy kościelnej w Medyni Głogowskiej z czasu 1929-1931; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej w r. 1930; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej za rok 1931; AAPrz, sygn. XXXI/1, Zestawienie rachunków kościelnych w Medyni Głogowskiej za rok 1932; AAPrz, sygn. XXXI/1, Zestawienie rachunków z kasy kościelnej w Medyni Głogowskiej za rok 1933; AAPrz, sygn. XXXI/1, Zestawienie rachunków z kasy kościelnej w Medyni Głogowskiej za rok 1934; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej w r. 1933 (8-29 XI); AAPrz, sygn. XXXI/1, Zestawienie rachunków z kasy kościelnej w Medyni Głogowskiej za rok 1935; AAPrz, sygn. XXXI/1, Zestawienie z kasy kościelnej parafii Medyni Głogowskiej za 1936 rok.

47. AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie ze stanu religijnego od ostatniej w 1933 r. Kongregacji dekanalnej do 16/10 1934 parafii Medyni Głogowskiej.

48. AAPrz, teczka: „Parafia Stobierna – I”, sygn. 252/1, Memoriale continens interrogationes, ad quas tempore Visitationis canonicae Ecclesiarum Rectores responsa sua in scripto exarata Visitationi admanuere tenentur 1920.

49. AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej odbytej w listopadzie 1921 r.; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dekanatu Sokołowskiego odbytej w grudniu 1922 r.; B. Urban, S. Wnęć, *Z dziejów parafii Stobierna w latach 1789-1999*, Stobierna 1999, s. 42-43.

dachówek. Uszkodzeniu uległy witraże, a okna na strychu zostały wyrwane. Naprawa dachu pociągnęła za sobą koszty w wysokości 200 zł. Wydatki związane z oknami były o wiele wyższe⁵⁰.

Prace restauracyjne miały miejsce w latach 30. XX wieku. Już w r. 1924 proboszcz zakupił w tym celu wagon wapna. Rozprowadzano również kalendarze; z ich sprzedaży w 1927 r. zgromadzono środki w wysokości 900 zł. W następnym roku komitet parafialny uchwalił przeprowadzenie restauracji świątyni za kwotę 14.000 zł. Mimo to dopiero w 1930 r. „Przygotowano wszystko do rozprawy konkurencyjnej celem zebrania funduszu na restaurację kościoła na zewnątrz i ogrodzenie kościoła. Plany i kosztorysy zrobił Teofil Rożek, budowniczy z Jarosławia. Ogólny kosztorys 13.800 zł”. W 1931 r. cały gmach otynkowano z zewnątrz. Dachówkę zdjęto i później umocowano ponownie na cemencie. Poprawiono witraże, a wkoło kościoła zastosowano cementowe odwodnienie⁵¹.

Na przestrzeni lat nie brakowało też starań o powiększenie inwentarza kościelnego. W 1921 r. wyłożono sześć lichtarzy oraz kielich z pateną. Rok później zakupiono dwa dzwony ważące 190 kg i 135 kg. Kosztowały one łącznie 665.500 Mp. Większy dzwon ufundowali emigranci: Wiktoria Dworak, Kazimierz Piekło, Marcin Jastrząb i Jan Czyrnik, zaś środki na mniejszy pozyskano ze składek mieszkańców. Dzwony zostały poświęcone 28 maja 1922 r.⁵²

W kolejnym roku odnowiono dwa ornaty białe i jeden zielony. Zainstalowano nowe schody do ambony i stopień do bocznego ołtarza. Przed głównym wejściem i bocznymi drzwiami zastosowano żelazne wycieraczki. W 1926 r. staraniem ks. Jana Konopki odnowiono dwie białe kapy. Restauracji poddano również stary ornat. Dodatkowo zakupiono dużą szafę na szaty liturgiczne. Po roku za 1.100 zł odnowiono stary ornat oraz sprawiono nakrycie ołtarzowe i szafę do zakrystii. Rok później zakupiona została sukienka do cyborium. W 1929 r. odnowiono ołtarze i naczynia liturgiczne, co kosztowało 318 zł. Po

50. AAPrz, sygn. 252/1, Sprawozdanie ze stanu religijnego parafii Stobierna za rok 1926; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z przeprowadzonej w r. 1928 wizytacji kościołów dekanatu Sokołowskiego.

51. AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dekanalnej dokonanej w grudniu 1924 r.; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej odbytej w grudniu 1927 r. w dekanacie Sokołowskim; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z przeprowadzonej w r. 1928 wizytacji kościołów dekanatu Sokołowskiego; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej w r. 1930; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej za rok 1931; B. Urban, S. Wnęk, *Z dziejów parafii Stobierna w latach 1789-1999*, s. 44-45.

52. AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dekanatu Sokołowskiego odbytej w grudniu 1922 r.

roku wydatki na odnowienie naczyń i paramentów oraz zakup sześciu lichtarzy sięgnęły 1011 zł⁵³.

W 1930 r. na utrzymanie paramentów wydatkowano kwotę 50 zł. Dodatkowo kupiono sześć mosiężnych lichtarzy za 350 zł, natomiast za 360 zł pozłożono i posrebrzono inne lichtarze. W 1932 r. zakupiono ornat żałobny za 50 zł oraz świece i lampę wieczną za 110 zł. Dodatkowo 20 zł przeznaczono na konserwację różnych paramentów. Po roku zakupiono: ornat żałobny, dwie żałobne chorągwie i obrus na wielki ołtarz. Ponadto wydano 217 zł 50 gr na konserwację paramentów liturgicznych. W 1934 r. do inwentarza przybyły: dwa obrusy ołtarzowe, biały ornat i sztandar Krucjaty Eucharystycznej. Proboszcz zakupił również trzy obrazy do wszystkich ołtarzy za 155 zł oraz postarał się o naprawę organów muzycznych⁵⁴.

Odzyskanie przez Polskę niepodległości pozwoliło też na większą troskę o kościół w Trzebosi. W 1919 r. notowano, że budowla ta znajdowała się w złym stanie technicznym. Z powodu nieprawidłowej konstrukcji ściany pękały i rysowały się. Również po dwóch latach akcentowano, że budowla wymaga remontu z uwagi na ciągle pęknięcie murów oraz odpadanie tynku z powały. Na ten cel gromadzono osobne fundusze. W tym samym czasie kościół na nowo ogrodzono. Zastosowano murowane słupy i drewniane sztachety. Inwestycja kosztowała niemal 150.000 Mp⁵⁵.

Rok 1923 przyniósł ponowną restaurację świątyni. Już rok wcześniej w ramach przygotowań proboszcz zakupił wagon wapna i drewno na rusztowania. Zabiegi renowacyjne trwały dwa miesiące. Dotyczyły usunięcia pęknięć, otynkowania drewnianej powały oraz nałożenia tynku na część ścian. Koszty

53. AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej odbytej w grudniu 1923 r.; AAPrz, sygn. 252/1, Sprawozdanie ze stanu religijnego parafii Stobierna za rok 1926; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej odbytej w grudniu 1927 r. w dekanacie Sokołowskim; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z przeprowadzonej w r. 1928 wizytacji kościołów dekanatu Sokołowskiego; AAPrz, sygn. XXXI/1, Rachunek kościoła z parafii Stobierna z roku 1929; AAPrz, sygn. XXXI/1, Rachunek kościoła z parafii Stobierna z roku 1930.

54. AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej w r. 1930; AAPrz, sygn. XXXI/1, Rachunek kościoła parafii Stobierna z roku 1931; AAPrz, sygn. XXXI/1, Rachunek z kościoła i probostwa w Stobiernej od 1/6 1932 – 30/6 1933; AAPrz, sygn. XXXI/1, Rachunki kościelne w Stobiernej od 1/7 1933 – 21/12 1934; AAPrz, sygn. XXXI/1, Zestawienie z kasy kościelnej parafii Stobiernej z roku 1934; AAPrz, sygn. XXX/1, Stan religijny parafii Stobierna od 16/10 1933 – 16/10 1934.

55. AAPrz, teczka: „Parafia Trzeboś – 1”, sygn. 276/1, Memoriale continens interrogationes, ad quas tempore Visitationis canonicae Ecclesiarum Rectores responsa sua in scripto exarata Visitori admanuere tenentur 1919; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej odbytej w listopadzie 1921 r.; APT, Kronika parafii w Trzebosi, b.s.

wyniosły ponad 70.000.000 Mp. Pomimo napraw już w następnym roku znowu pojawiły się rysy na ścianach⁵⁶.

Przez cały czas ks. Teofil Lewicki troszczył się o stan szat liturgicznych i sprzętów kościelnych. W czerwcu 1923 r. u Piotra Seipa w Krakowie zakupiono nową monstrancję. Rok później odrestaurowano organy muzyczne. Po trzech latach położono cyborium, kielich i lampę wieczną. W r. 1929 na utrzymanie paramentów wydatkowano kwotę 49 zł 20 gr, w r. 1930 kwotę 103 zł 90 gr, a w 1931 r. kwotę 22 zł 30 gr. Zakupiono też figurę św. Antoniego Padewskiego oraz dwa dywany ołtarzowe. W następnym roku zaspokojenie tych potrzeb kosztowało 56 zł 80 gr, a w 1933 r. – 67 zł 85 gr. W 1935 r. kwotę 73 zł 50 gr wydano na sprawienie szat liturgicznych i poprawę starych. Pod koniec okresu międzywojennego wprowadzono do świątyni pięć konfesjonatów. Nowym nabytkiem była też alba⁵⁷.

Wiele wysiłku w upiększenie kościoła włożyli dobroczyńcy. Darem takim były m.in. w 1924 r. dwie chorągwie, w 1926 r. ozdobne świece, lampka wieczna przed główny ołtarz, krzyż ręczny i skórzany pas do sygnaturki, a w 1927 r. obraz św. Teresy z Lisieux od członków miejscowego Kółka Rolniczego. Dodatkowo Marianna Cisek ofiarowała 60 zł na pozłocenie jednej z puszek. W kolejnym roku ta sama parafianka przekazała sześć ozdobnych świec do wielkiego ołtarza⁵⁸. W ocenie proboszcza wyposażenie świątyni było jednak wystarczające. Podobnie relacjonował po kilku latach⁵⁹.

Troska mieszkańców Trzebosi o świątynię – serce swojej parafii nie ustawała przez cały omawiany okres. W 1928 r. Marcin Budzyna złożył donację 1000 zł na zakup dzwonu. Ten 376-kilogramowy dzwon został poświęcony 30 czerwca

56. AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dekanatu Sokołowskiego odbytej w grudniu 1922 r.; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej odbytej w grudniu 1923 r.; L. Walicki, B. Walicki, *Rys historyczny parafii i kościołów w Trzebosi*, s. 94; B. Walicki, *Zabytki Gminy Sokołów Małopolski*, s. 26.

57. AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej odbytej w grudniu 1923 r.; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dekanalnej dokonanej w grudniu 1924 r.; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej odbytej w grudniu 1927 r. w dekanacie Sokołowskim; AAPrz, sygn. XXXI/1, Zestawienie dochodów i rozchodów z kasy kościelnej w Trzebosi za rok 1929; AAPrz, sygn. XXXI/1, Zestawienie dochodów i rozchodów z kasy kościelnej w Trzebosi za rok 1930; AAPrz, sygn. XXXI/1, Zestawienie dochodów i rozchodów z kasy kościelnej w Trzebosi za rok 1931; AAPrz, sygn. XXXI/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej za rok 1931; AAPrz, sygn. XXXI/1, Zestawienie dochodów i rozchodów kościoła w Trzebosi za r. 1932; AAPrz, sygn. XXX/1, Zestawienie dochodów i wydatków kasy kościelnej w Trzebosi za rok 1933; AAPrz, sygn. XXXI/1, Zestawienie z kasy kościelnej w Trzebosi za rok 1935; APT, Kronika parafii w Trzebosi, b.s.

58. APT, Kronika parafii w Trzebosi, b.s.; B. Walicki, *Zabytki Gminy Sokołów Małopolski*, s. 26.

59. AAPrz, sygn. 276/1, Sprawozdanie ze stanu religijnego parafii Trzebosi od 1/8 1926 – 1/8 1927; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie ze stanu religijnego parafii Trzeboś za czas 1933 1/10 – 1934 1/10.

1929 r. przez ks. Ludwika Bukałę. W 1930 r. Józef Dołęga z Podlesia ofiarował pająk, Zofia Płoszaj z Bud Trzeboskich figurę Matki Bożej, a Katarzyna Buszta z Kątów Rakszawskich dwa obrusy ołtarzowe. Dodatkowo za 200 zł ze składek nabyto obraz Serca Pana Jezusa do bocznego ołtarza. Odnowienia i posrebrzenia doczekały się z kolei krzyż, berło i pająk z nawy bocznej⁶⁰.

Szczególnie godny zaznaczenia był też remont organów przeprowadzony w 1932 r. Zajął się tym Wojciech Ryczaj, organmistrz z Bliznego. O samym odnowieniu organów dziekan pisał: „odbywa się restauracja organów w kościele, co będzie kosztować 1700 zł. Na mocy uchwały Komitetu parafjalnego ks. proboszcz rozesłał kilku gospodarzów, którzy chodzą po wsiach i stosownie do ilości posiadanych morgów ziemi zbierają datki na restaurację organów”. Rok później do pozłocenia oddano jeden kielich. Udało się też wzbogacić inwentarz o nową albę o wartości 90 zł wykonaną przez dominikanki z Zaczernia. W 1937 r. doszła do skutku fundacja ołtarza ku czci św. Franciszka⁶¹.

Stan kościoła parafjalnego w Kamieniu z początku okresu międzywojennego zawierał protokół zabezpieczający majątek kościelny po zmarłym ks. Pawle Malinowskim z 1 września 1921 r. Jesienią tegoż roku podjęte zostały prace dotyczące wiązań dachu zniszczonych przez zaciekanie wody deszczowej. Remont polegał na wymianie spróchniałych belek; zaangażowano do tego pięciu cieśli. Koszty restauracji sięgnęły wysokości 600.000 Mp. Kolejna naprawa dachu miała miejsce w 1925 r.; wydatkowano na to 1800 zł⁶².

W 1927 r. proboszcz ks. Henryk Grębski relacjonował: „Kościół parafjalny w Kamieniu nowy, dosyć dobrze utrzymany, tylko przy wieży (sygnaturce) blachy mimo wiecznej naprawy zawsze gdzieś zaciekają”. W 1930 r. naprawiono drzwi, co kosztowało 30 zł oraz poprawiono okna za kwotę 100 zł. Po dwóch latach zapłacono blacharzowi 135 zł za naprawę dachu. W 1934 r. zreperowano zamki oraz poprawiono podłogę w zakrystii⁶³.

60. AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z przeprowadzonej w r. 1928 wizytacji kościołów dekanatu Sokołowskiego; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej w r. 1930; APT, Kronika parafii w Trzebosi, b.s.

61. AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej z r. 1932; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej w r. 1933 (8-29 XI); APT, Kronika parafii w Trzebosi, b.s.; L. Walicki, B. Walicki, *Rys historyczny parafii i kościołów w Trzebosi*, s. 94.

62. AAPrz, teczka: „Parafia Kamień – 1”, sygn. 105/1, Protokół zabezpieczający majątek kościelny po zmarłym ks. Pawle Malinowskim z 1 września 1921 r.; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej odbytej w listopadzie 1921 r.; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej dokonanej w grudniu 1925 r.

63. AAPrz, sygn. XXXI/1, Wykaz dochodów i wydatków parafii Kamień za 1930 rok; AAPrz, sygn. XXXI/1, Wykaz dochodów i wydatków parafii Kamień za 1932 rok; AAPrz, sygn. XXXI/1, Dochody i rozchody kościoła w Kamieniu w roku 1934.

Fundusze na prace konserwatorskie oraz zakup wyposażenia czerpano głównie z ofiarności wiernych. Nie brakło też pobożnych zapisów. Przykładowo zmarły 22 marca 1918 r. w Kamieniu Józef Saj przeznaczył kwotę 2000 koron na ołtarz św. Franciszka. W tym samym roku Zofia Jabłońska poczyniła zapis na odmalowanie świątyni. Ważnym nabytkiem były dwa dzwony zakupione we wrześniu 1921 r. w ludwisarni Felczyńskich w Przemyślu. Ich uroczystego poświęcenia dokonał 6 listopada 1921 r. ks. Józef Gryziecki z Woli Zarczyckiej. Przy tej okazji parafianie i goście złożyli ofiarę 101.000 Mp na ogrodzenie cmentarza. Reperacji dzwonów dokonano po dekadzie⁶⁴.

Środki na wykonanie parkanu gromadzono przez kolejne lata. 18 kwietnia 1926 r. Komitet Kościelny w Kamieniu formalnie uchwalił ogrodzenie świątyni. Na rozprawie konkurencyjnej 4 listopada tegoż roku koszt inwestycji określono na 9100 zł. Podjęcie tych prac odciągnęło się jednak w czasie. Jeszcze w 1927 r. ks. Henryk Grębski żalił się: „Brak ogrodzenia cmentarnego przy kościele. Sprawa konkurencyjna już 3 lata zalega w Starostwie i mimo że rozprawa konkurencyjna przeprowadzona została za zgodą kolatora i całego komitetu, nie można uprosić Starostwa, by zakończono formalności”. Ostatecznie ogrodzenie wykonano w 1928 r. Zastosowano przy tym betonowe słupy i żelazne kraty. Wydatkowano na to 12.000 zł. Równocześnie odrestaurowano dzwonnice⁶⁵.

Staraniem proboszcza na bieżąco uzupełniano braki w zniszczonych szatach liturgicznych oraz wyposażeniu świątyni. Dla przykładu w 1924 r. wprowadzono stacje Drogi Krzyżowej. Środki na to ofiarowała Bronisława Stasiak. Stacje wykonano w zakładzie Majerskiego w Przemyślu. W tym samym czasie Marcin Smusz złożył ofiarę 100 zł, a Józefa Dul 3 morgi pola na zbudowanie bocznego ołtarza. W r. 1927 z ofiar zakupiono kapę i czarny ornat, a po roku rodak ks. kan. Tomasz Wąsik ofiarował srebrny kielich mszalny⁶⁶.

64. AAPrz, sygn. 105/1, Odezwa Konsystorza Biskupiego w Przemyślu do Urzędu Podatkowego w Nisku z 2 września 1918 r.; AAPrz, sygn. 105/1, Pismo Galicyjskiej Prokuratorii Skarbu do Konsystorza Biskupiego w Przemyślu z 8 lutego 1919 r.; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej odbytej w listopadzie 1921 r.; AAPrz, sygn. XXXI/1, Wykaz dochodów i wydatków parafii Kamień za 1931 rok; M. Story, *Duszpasterstwo przy parafii Kamień k./Rudnika nad Sanem w latach 1907-1939*, s. 89.

65. AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dekanatu Sokołowskiego odbytej w grudniu 1922 r.; AAPrz, sygn. 105/1, Odezwa Ordynariatu Biskupiego w Przemyślu do Starostwa w Nisku z 2 lipca 1926 r.; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji parafii dekanatu Sokołowskiego w r. 1926; AAPrz, sygn. 105/1, Sprawozdanie roczne z parafii Kamień z 1927 roku; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej odbytej w grudniu 1927 r. w dekanacie Sokołowskim; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z przeprowadzonej w r. 1928 wizytacji kościołów dekanatu Sokołowskiego.

66. AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dekanalnej dokonanej w grudniu 1924 r.; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej odbytej w grudniu 1927 r. w dekanacie So-

W 1929 r. nabyto biały ornat i dwie czarne chorągwie. Kwotę 185 zł przeznaczono na renowację białej kapy, a 155 zł na złocenie naczyń. Za 120 zł odrestaurowano organy. Rok później wyzłocono kielich i monstrancję. Zakupiono też nowe komże. Kwotę 150 zł przeznaczono na osiem konfesjonałów. W kolejnym roku zakupy obejmowały: czarny ornat, białą kapę i repozytorium. Gromadzono też fundusze na nowy ołtarz boczny. Dotychczas zebrane środki złożono w miejscowej Kasie Stefczyka. W 1932 r. zakupiono białą kapę i trzy ornaty, a w 1933 r. dwie stuły. W tym też czasie rozpoczęto budowę drugiego ołtarza bocznego, który wykonano w zakładzie A. Lenika w Krośnie. Ze składek niedzielnych udało się też zakupić ozdobny konfesjonał. W kolejnym roku powiększono inwentarz o kanony, ampułki i biały ornat. Naprawiono miechy przy organach oraz konfesjonały i ołtarz. W 1935 r. zakupiono albę, dwanaście korporalów, dwie komże i nowe ampułki⁶⁷.

Obraz kościoła w Wólce Niedźwiedzkiej i jego wyposażenia na progu okresu międzywojennego ukazał inwentarz spisany w 1921 r. Już pierwsza wizytacja dziekańska z 1921 r. podkreślała porządek panujący w świątyni i jej obejściu. W tymże roku „przybudowano do kościoła t.z. przybudówkę, przez co cały kościół został przedłużony o 7 metrów. (...). Koszta wspomnianej przybudówki wyniosły 294.860 marek polskich”. Inicjatorem tego był ekspozyt ks. Antoni Kuziara. Rok później wykończona została kruchta⁶⁸.

Po erygowaniu w Wólce Niedźwiedzkiej ekspozytury, a później parafii, istniejąca tam wcześniej świątynia zyskała rangę kościoła parafialnego. W tym to

---

kołowski; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z przeprowadzonej w r. 1928 wizytacji kościołów dekanatu Sokołowskiego.

67. AAPrz, sygn. XXXI/1, Wykaz dochodów i wydatków ze składek niedzielnych i świątecznych w parafii Kamień za rok 1929; AAPrz, sygn. XXXI/1, Wykaz dochodów i wydatków parafii Kamień za 1930 rok; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej w r. 1930; AAPrz, sygn. XXXI/1, Wykaz dochodów i wydatków parafii Kamień za 1931 rok; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej za rok 1931; AAPrz, sygn. XXXI/1, Wykaz dochodów i rozchodów probostwa w Kamieniu za rok 1932; AAPrz, sygn. XXXI/1, Wykaz dochodów i wydatków parafii Kamień za 1932 rok; AAPrz, sygn. XXXI/1, Rachunki kościelne parafii Kamień w roku 1933; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej z r. 1932; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej w r. 1933 (8-29 XI); AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie o stanie religijnym parafii Kamień w roku 1934; AAPrz, sygn. XXXI/1, Dochody i rozchody kościoła w Kamieniu w roku 1934; AAPrz, sygn. XXXI/1, Przychody i rozchody kościoła w Kamieniu w roku 1935.
68. AAPrz, sygn. 306/1, Inwentarz kościoła i plebanii w Wólce Niedźwiedzkiej 1921; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej odbytej w listopadzie 1921 r.; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dekanatu Sokołowskiego odbytej w grudniu 1922 r.; B. Walicki, *Erygowanie parafii w Wólce Niedźwiedzkiej*, RS, 10 (2013), s. 139-140; *Leksykon drewnianej architektury sakralnej Podkarpacia*, t. II: M-Ż, red. K. Zieliński, Rzeszów 2011, s. 138.

czasie administrator ks. Ludwik Grabowski informował: „Kościółek drewniany, choć jeszcze z czasów Stefana Batorego, na ogół trzyma się dobrze. Sprzęty kościelne są wszystkie co najpotrzebniejsze”⁶⁹.

W 1929 r. poprawiona została brama i schody wiodące do kościoła, co pociągnęło koszty w wysokości 227 zł 14 gr. Kwotę 64 zł 12 gr wydatkowano z kolei na reperację ogrodzenia kościelnego. Rok później na remont świątyni przeznaczono 272 zł 90 gr. Zabiegi objęły wzmocnienie chóru i pokrycie dachówką przybudówki. W kolejnym roku zainstalowano gromochron. Dzięki trosce kapłanów kościół znajdował się w dobrym stanie i w następnych latach nie wymagał prac remontowych. Notowano o tym m.in. w 1937 r.⁷⁰

W marcu 1921 r. za kwotę 8500 Mp sprawiono figurę Serca Jezusowego do ołtarza św. Józefa. Kilka miesięcy później do kościoła przybyły: ławka przy ścianie po stronie Ewangelii, druga w przybudówce i dwie ławki w tylnej części kościoła. 15 sierpnia 1921 r. poświęcono chorągiew św. Stanisława Kostki należąca do Związku Młodzieży. Również w 1921 r. obok frontu kościoła postawiono krzyż z napisem „Gratia Dei pro pace”⁷¹.

Od 14 listopada 1921 r. do 2 czerwca 1927 r. nastąpiły zmiany w wyposażeniu kościoła. Wybudowano murowaną dzwonnice. Zawieszono na niej nowy dzwon poświęcony 6 grudnia 1925 r. Świątynia wzbogaciła się o tabernakulum. W tym samym czasie z inwentarza ubył krzyżyk drewniany wykładany masą perłową, 5 starych pozłacanych lichtarzy i zniszczony dywan. Oprócz tego ks. Stanisław Fróg zebrał kwotę 276 zł 71 gr na zakup wizerunku Matki Bożej do wielkiego ołtarza. Ręcznie malowany obraz Pani Częstochowskiej i wizerunek św. Teresy zakupił dopiero ks. Ludwik Grabowski w 1928 r.⁷²

Sporym problemem był brak organów muzycznych. Jeszcze w grudniu 1924 r. dziekan relacjonował, że na ten cel emigranci z Ameryki przesłali sumę

69. AAPrz, teczka: „Parafia Wólka Niedźwiedzka – 1”, sygn. 306/1, Dekret erekcyjny parafii w Wólce Niedźwiedzkiej z 15 grudnia 1927 r.; AAPrz, sygn. 306/1, Sprawozdanie ze stanu religijnego parafii Wólka Niedźwiedzka z 10 sierpnia 1927 r.

70. AAPrz, sygn. XXXI/1, Zestawienie rachunków kościelnych w Wólce Niedźwiedzkiej za rok 1929; AAPrz, sygn. XXXI/1, Zestawienie rachunków kościelnych w Wólce Niedźwiedzkiej za rok 1930; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej w r. 1930; AAPrz, sygn. XXXI/1, Zestawienie rachunków kościelnych w Wólce Niedźwiedzkiej za rok 1931; AAPrz, sygn. 306/1, Protokół spisany Urzędzie rzym.-katol. w Wólce Niedźwiedzkiej dnia 19 lipca 1937.

71. AAPrz, sygn. 306/1, Inwentarz kościoła i plebanii w Wólce Niedźwiedzkiej 1921.

72. AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej dokonanej w grudniu 1925 r.; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji parafii dekanatu Sokołowskiego w r. 1926; AAPrz, sygn. 306/1, Protokół spisany w dniu 2 czerwca 1927 r.; AAPrz, sygn. 306/1, Sprawozdanie ze stanu religijnego parafii Wólka Niedźwiecka z 10 sierpnia 1927 r.; AAPrz, sygn. 306/1, Pismo ks. Ludwika Bukały do Kurii Biskupiej w Przemyślu z 7 maja 1927 r.; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z przeprowadzonej w r. 1928 wizytacji kościołów dekanatu Sokołowskiego.

400 \$. Rok później ekspozyt zgromadził na zakup instrumentu kolejną kwotę w wysokości 265 \$. Dalsze składki na ów cel były prowadzone w kolejnych latach. Do 1931 r. fundusz ten wynosił 2.418 zł i 282 \$. Ostatecznie małe organy zamówiono za kwotę 4700 zł w 1933 r.⁷³

Troska duszpasterzy dotyczyła też innych sprzętów kościelnych i szat liturgicznych. W 1929 r. nabyto za 310 zł nowy konfesjonał, a za 60 zł cztery konfesjonały plecione. Po roku inwentarz powiększył się o patenę, konopeum, bursę dla chorych i dwa ornaty; kosztowało to łącznie 712 zł. Do tego doliczyć należy przenośny metalowy tron za 300 zł. W kolejnym roku zakupiono krucyfiks w cenie 1 zł 80 gr i poprawiono jeden z ornatów. W 1934 r. naprawa paramentów i sprzętów kościelnych kosztowała 130 zł 51 gr. Po dwóch latach do świątyni przybyły: krzyż za 27 zł 50 gr i cztery humerały za 8 zł 30 gr⁷⁴.

Podsumowanie

Analiza sprawozdań duszpasterskich i finansowych parafii dekanatu sokołowskiego oraz relacji z wizytacji dziekańskich pozwala poznać dzieje funkcjonujących tu świątyni. Wnika z tego, że troska o kościoły stanowiła ważny element działalności duszpasterzy. W każdej z tych budowli podejmowane były prace restauracyjne i inwestycyjne. Wszędzie zaznaczył się też proces ubogacania wystroju wnętrza i uzupełniania inwentarza kościelnych.

Utrzymanie i odnowienie świątyni było w dużej mierze zasługą wiernych, którzy składali na ten cel liczne donacje. Przywołać tu można relację dziekana sokołowskiego, który w 1931 r. pisał: „Parafianie ogółem są przywiązani do

73. AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dekanalnej dokonanej w grudniu 1924 r.; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej dokonanej w grudniu 1925 r.; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej za rok 1931; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej w r. 1933 (8-29 XI); AAPrz, sygn. XXXI/1, Zestawienie rachunków z funduszu organowego w Wólce Niedźwiedzkiej za czas od objęcia zarządu parafii tj. od 19 maja 19276 do dnia 31 grudnia 1931 r.; AAPrz, sygn. XXXI/1, Zestawienie rachunków z funduszu organowego w Wólce Niedźwiedzkiej za czas od 1 stycznia do 31 grudnia 1932 roku; AAPrz, sygn. XXXI/1, Zestawienie rachunków kościelnych w Wólce Niedźwiedzkiej z r. 1933; AAPrz, sygn. XXXI/1, Sprawozdanie z rachunków kościelnych w Wólce Niedźwiedzkiej za rok 1934; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie o stanie religijnym parafii Wólka Niedźwiedzka za czas od 1 VI 1933 do 31 V 1934; AAPrz, sygn. XXXI/1, Zestawienie rachunków kościelnych w Wólce Niedźwiedzkiej za rok 1935.

74. AAPrz, sygn. XXXI/1, Zestawienie rachunków kościelnych w Wólce Niedźwiedzkiej za rok 1929; AAPrz, sygn. XXXI/1, Zestawienie rachunków kościelnych w Wólce Niedźwiedzkiej za rok 1930; AAPrz, sygn. XXX/1, Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej w r. 1930; AAPrz, sygn. XXXI/1, Zestawienie rachunków kościelnych w Wólce Niedźwiedzkiej za rok 1931; AAPrz, sygn. XXXI/1, Sprawozdanie z rachunków kościelnych w Wólce Niedźwiedzkiej za rok 1934; AAPrz, sygn. XXXI/1, Zestawienie rachunków kościelnych w Wólce Niedźwiedzkiej za rok 1936.

Kościółu i swych duszpasterzy. Obecne przesilenie gospodarcze znoszą z rezygnacją i mimo niedostatku składają grosz na potrzeby domów Bożych⁷⁵. Zaznaczyć tu należy hojność emigrantów. Poprzez pomoc finansową przyczynili się oni znacząco do budowy i przyozdobienia kościoła parafialnego w miasteczku. Podobnie wychodźcy dbali o domy Boże w pozostałych parafiach. Tak było m.in. w Górnio, Medyni Głogowskiej, Nienadówce, Stobiernej, Trzebosi i Wólce Niedźwiedzkiej⁷⁶.

To wszystko oczywiście nie przyniosłoby owoców, gdyby nie starania księży. Wyrazem tego mogą być słowa biskupa przemyskiego do ks. Ludwika Bukały z 1932 r.: „Cieszy Nas bardzo zapobiegliwość w staraniu o ozdobę domów Bożych; tylko gorliwości W. Duchowieństwa należy przypisać, że tyle kościołów przybrało nową szatę czy zewnętrzną, czy wewnętrzną, że nigdzie nie brak aparatów⁷⁷. Ocena taka, niezależnie od podejmowania działań pastoralnych, stanowi najlepsze świadectwo troski kapłanów dekanatu sokołowskiego o powierzone ich opiece wspólnoty wierzących.

---

75. AAPrz, sygn. XXXI/1, Pismo dziekana sokołowskiego do Kurii Biskupiej w Przemysłu z 17 grudnia 1931 r.

76. Por. B. Walicki, *Emigracja z ziemi sokołowskiej na kontynent amerykański do 1939 roku*, w: *Emigracja. Galicyjski sen o Ameryce*, red. D. Drąg, E. Dudek-Młynarska, Ł. Ożóg, Rzeszów 2012, s. 9-10; B. Walicki, *Emigracja w dekanacie sokołowskim przed II wojną światową*, „Studia Polonijne”, 33 (2012), s. 66-70; tegoż, *Sanktuarium Matki Bożej Królowej Świata – Opiekunki Ludzkich Dróg w Sokołowie Małopolskim jako miejsce modlitwy za emigrantów i refleksji naukowej nad Polonią*, w: *W kręgu badań nad Polonią i duszpasterstwem polonijnym. Istota i metodologia*, red. S. Zych, B. Walicki, Lublin – Sokołów Małopolski 2015, s. 121-122; S. Zych, B. Walicki, *Emigracja i opieka duszpasterska nad emigrantami w łacińskiej diecezji przemyskiej za rządów biskupa Józefa Sebastiana Pelczara*, w: *Bogurodzica na ludzkich drogach życia*, red. B. Walicki, Sokołów Małopolski 2010, s. 122-123.

77. AAPrz, sygn. XXXI/1, Pismo biskupa przemyskiego do dziekana sokołowskiego z 20 stycznia 1932 r.

CARE FOR CHURCHES IN THE DEANERY OF SOKOŁÓW IN THE INTERWAR PERIOD

Summary

In the interwar period in the deanate of Sokołów were eight parochial churches and one filial. Two churches, in Górno and Sokołów Małopolski were built on the edge of interwar period. Some of these temples were partly destroyed during the first world war. Up to 1939 new churches were finished and all of them got the full furnishing. The priests took care of all these high places together with the prominent help and involvement of congregation, even those, who lived on emigration.

Słowa kluczowe: dekanat sokołowski, kościoły, architektura sakralna, okres międzywojenny

Key words: deanery of Sokołów, churches, sacral architecture, interwar period

BIBLIOGRAFIA

Źródła archiwalne

Archiwum Archidiecezjalne w Przemyślu

Teczka: „Dekanat Leżajski – 1”, sygn. XVI/1

Teczka: „Dekanat Sokołowski – 1”, sygn. XXX/1

Teczka: „Dzwony – I wojna światowa”, b. sygn.

Teczka: „Nienadówka – Zwitki”, b. sygn.

Teczka: „Sokołów – Zwitki”, b. sygn.

Teczka: „Parafia Górno – 1”, sygn. 69/1

Teczka: „Parafia Kamień – 1”, sygn. 105/1

Teczka: „Parafia Medynia Głogowska – 1”, sygn. 162/1

Teczka: „Parafia Medynia Głogowska – 2”, sygn. 162/2

Teczka: „Parafia Nienadówka – 1”, sygn. 178/1

Teczka: „Parafia Sokołów – 1”, sygn. 244/1

Teczka: „Parafia Stobierna – 1”, sygn. 252/1

Teczka: „Parafia Trzeboś – 1”, sygn. 276/1

Teczka: „Parafia Wólka Niedźwiedzka”, sygn. 306/1

Archiwum Parafialne w Nienadówce

Kronika rzymsko-katolickiej parafii w Nienadówce od 1935 roku

Archiwum Parafialne w Sokołowie Małopolskim

Kłosowski S., Dokumentacja konserwatorska dotycząca rokokowej chrzcielnicy znajdującej się w kościele parafialnym w Sokołowie Małopolskim, Kraków 1997, mps

Kłosowski S., Program prac konserwatorskich dotyczący konserwacji ołtarza głównego w kościele parafialnym w Sokołowie Małopolskim, Kraków 2001, mps

Księga przychodów i wydatków oraz rozmaitych zapisek od roku 1869 kościoła Św. Ducha w Sokołowie koło Rzeszowa

Pamiętnik parafii sokołowskiej

Archiwum Parafialne w Trzebosi

Kronika parafii w Trzebosi. Opis Kościoła i Plebanii ze wszystkimi należytosciami w Trzebosi Roku 1795

Archiwum Banku Spółdzielczego w Sokołowie Małopolskim

Księga protokołów z walnych zebrań Spółki Oszczędności i Pożyczek w Sokołowie k/Rzeszowa 1905-1943

Zbiory autora

List Wydziału komitetu mieszczańskiego kościoła Św. Ducha w Sokołowie do Kurii Biskupiej w Przemyślu z 25 lipca 1943 r.

Odezwa proboszcza sokołowskiego do rodaków i parafian sokołowskich w Ameryce

Zbiory Piotra Sidora

Księga przychodów i rozchodów – Sokołów 1918-1927

Źródła drukowane

Wykaz kościołów dyecezyi przemyskiej ob. łać. wskutek wojny całkowicie zniszczonych lub częściowo uszkodzonych, „Kronika Dyecezyi Przemyskiej”, 17 (1917), z. 2

Opracowania

Leksykon drewnianej architektury sakralnej Podkarpacia, t. II: M-Ż, red. Zieliński K., Rzeszów 2011

Ożóg K., *Dzieje parafii Górno 1599-1999*, Górno-Rzeszów 1999

Story M., *Duszpasterstwo przy parafii Kamień k./Rudnika nad Sanem w latach 1907-1939*, Kamień 2005

Urban B., Wnęk S., *Z dziejów parafii Stobierna w latach 1789-1999*, Stobierna 1999

Walicki B., *450 lat Parafii Nienadówka*, Rzeszów 2014

- Walicki B., *Benedykcja i konsekracja nowego kościoła farnego w Sokołowie Małopolskim*, „Rocznik Sokołowski”, 4 (2002)
- Walicki B., *Dzieje Banku Spółdzielczego w Sokołowie Małopolskim 1905-2005*, Sokołów Małopolski 2005
- Walicki B., *Emigracja w dekanacie sokołowskim przed II wojną światową*, „Studia Polonijne”, 33 (2012)
- Walicki B., *Emigracja z ziemi sokołowskiej na kontynent amerykański do 1939 roku*, w: *Emigracja. Galicyjski sen o Ameryce*, red. Drąg D., Dudek-Młynarska E., Ożóg Ł., Rzeszów 2012
- Walicki B., *Erygowanie parafii w Wólce Niedźwiedzkiej*, „Rocznik Sokołowski”, 10 (2013)
- Walicki B., *Ks. Szczepan Szydelski – odnowiciel kościoła pw. Ducha świętego w Sokołowie Małopolskim*, w: *Ks. Szczepan Szydelski (1872-1967). Duszpasterz, uczonek, działacz społeczny*, red. Walicki B., Zych S., Sokołów Małopolski 2015
- Walicki B., *Parafia pw. św. Jana Chrzciciela w Sokołowie Małopolskim w okresie międzywojennym*, Kolbuszowa 2010
- Walicki B., *Sanktuarium Matki Bożej Królowej Świata – Opiekunki Ludzkich Dróg w Sokołowie Małopolskim jako miejsce modlitwy za emigrantów i refleksji naukowej nad Polonią*, w: *W kręgu badań nad Polonią i duszpasterstwem polonijnym. Istota i metodologia*, red. Zych S., Walicki B., Lublin – Sokołów Małopolski 2015
- Walicki B., *Zabytki Gminy Sokołów Małopolski*, Sokołów Małopolski 2014
- Walicki L., Walicki B., *Rys historyczny parafii i kościołów w Trzebosi*, „Rocznik Sokołowski”, 2 (2000)
- Winiarski E., *Nienadówka – rys historyczny parafii*, „Rocznik Sokołowski”, 3 (2001)
- Zych S., Walicki B., *Emigracja i opieka duszpasterska nad emigrantami w łacińskiej diecezji przemyskiej za rządów biskupa Józefa Sebastiana Pelczara*, w: *Bogurodzica na ludzkich drogach życia*, red. Walicki B., Sokołów Małopolski 2010

Prasa

- Walicki B., *Organy muzyczne w sokołowskich kościołach*, „Kurier Sokołowski”, 13 (2005), nr 5
- Walicki B., *Poświęcenia kościoła parafialnego w Sokołowie Małopolskim*, „Almanach Ziemi Sokołowskiej”, 3 (2016)
- Walicki B., *Zegar wieżowy sokołowskiej fary*, „Kurier Sokołowski”, 12 (2004), nr 1